

קיצור עיני שמיטה

1. ויקרא פרשת בהר פרק כה פסוק א - ז

- (א) וידבר יקוק אל-משה בהר סיני לאמר:
(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליקוק:
(ג) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את-תבואתה:
(ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליקוק שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:
(ה) את ספים קוצירך לא תקצור ואת-עגבי חייבך לא תבצר שבתון יהיה לארץ:
(ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך:
(ז) ולבהמתך ולמטה אשר בארצך תהיה כל-תבואתה לאכל:

2. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לו

ואמנם כל המצות אשר ספרנום בהלכות שמיטה ויובל מהם לחמלה על בני אדם והרחבה לבני אדם כולם, כמו שאמר ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל וגו', ושתוסיף הארץ תבואתה ותתחזק בעמדה שמוטה.

3. ספר החינוך מצוה פד

משרשי המצוה, לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חדוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [שמות כ', י"א], וביום השביעי שלא ברא דבר הכתיב מנוחה על עצמו. ולמען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונינו דבר הקדמות אשר יאמינו הכופרים בתורה ובו יהרסו כל פנותיה ויפרצו חומותיה, באה חובה עלינו להוציא כל זמנינו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שש שנים ולשבות בשביעית, ובכן לא יתפרד הענין לעולם מבין עינינו תמיד, והוא כענין שאנו מוציאים ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה. ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביעית בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה. וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם.

ועוד יש תועלת נמצא בדבר לקנות בזה מדת הותרנות, כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול. ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה האדם שיוסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא, כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם מדת הכללות הרבה ולא מיעוט הבטחון.

4. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל הקדמה

הלכות שמיטה ויובל. יש בכללן שתיים ועשרים מצות, תשע מצות עשה, ושלוש עשרה מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה. (ב) שלא יעבוד עבודת הארץ בשנה זו. (ג) שלא יעבוד עבודת האילן בשנה זו. (ד) שלא יקצור הספיח כדרך הקוצרים. (ה) שלא יבצור החירים כדרך הבוצרים. (ו) שישמט מה שתוציא הארץ. (ז) שישמט כל הלואתו. (ח) שלא יגוש ולא יתבע הלוח. (ט) שלא ימנע מלהלוות קודם שמיטה כדי שלא יאבד ממונו...

5. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

וקשקוש בשביעית מי שרי? והא כתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה. תשמטנה - מלקשקש, ונטשתה - מלסקול! - אמר רב עוקבא בר חמא: תרי קשקושי הוון; חד - אברויי אילני, וחד - סתומי פילי. אברויי אילן - אסור, סתומי פילי - שרי.

6. רש"י מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

סתומי פילי - שמסתם בקעים של אילן.

שרי - דאית ביה משום פסידא.

אברויי אילני אסור - דהוי משום רווחא, והאי דשרי קשקוש - היינו סתומי פילי, והאי דאסיר - היינו אברויי אילני.

7. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

סתומי פילי (אסיר) [שרי]. פי' שאינו אלא לאוקומי בעלמא שלא יכנס השמש בין הבקעים ולא חשיבא עבודה, אבל יש קשקוש לחזק האילן ולהשביחו וחשיבא עבודה ואסיר.

8. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת העשין מצוה ג

מצוה שלישית שאמרה תורה בפירות שביעית (ר"פ בהר) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ודרשו לאכלה ולא לסחורה. וזה דבר תורה הוא כמו שאמרו באחרון שלע"ז (סב א) נמצא פורע חובו בפירות שביעית והתורה אמרה ולא לסחורה. וכן במקומות רבים מן התלמוד (בכורות יב ב, ועי' סוכה מ א, וש"ג) בא כלשון הזה. ונכפלה זאת המצוה באמרו ית' (משפטי' כג) ואכלו אביוני עמך. שלא אמר לאביוני עמך תעזוב אותם כמו שאמר (ר"פ קדושים) לעני ולגר תעזוב אותם בלקט ושכחה אבל לשון אכילה מזכיר בהם הכתוב בכל מקום (שם ופ' בהר ב"פ). והנה העושה סחורה בהם עובר בעשה:

9. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ב עמוד א

/משנה/. ארבעה - ראשי שנים הם. באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי. באחד בתשרי - ראש - השנה לשנים, ולשמיטין, וליובלות, ולנטיעה, ולירקות. באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים: בחמשה עשר בו.

10. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יג עמוד ב

אמר רבה, אמור רבנן: אילן - בתר חנטה, תבואה וזיתים - בתר שלישי, ירק - בתר לקיטה,

11. תוספתא מסכת שביעית (ליברמן) פרק ח הלכה א

בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עיירות כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותן ממנו ונותן לו מהן מזון שלש סעודו' והשאר מכניסין אותו לאוצר שבעיר הגיע זמן תאנים שלוחי בית דין שוכרין פועלין עודרין אותן ועושין אותן דבילה וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר הגיע זמן ענבים שלוחי בית דין שוכרין פועלין בוצרין אותן ודורכין אותן בגת וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר הגיע זמן זתים שלוחי בית דין שוכרין פועלין ומוסקין אותן ועוטנין אותן בית הבד וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר ומחלקין מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו הגיע שעת הביעור עניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומ' אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור ר' שמעון אומ' עשירים אוכלין מן האוצר אחר הביעור

12. רמב"ן ויקרא פרשת בהר פרק כה פסוק ז

(ז) ולבהמתך ולחיה - אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן שמזונותיה עליך, ומה תלמוד לומר

ולבהמתך. הקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה מאכיל לבהמתך מן הבית כלה

לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית, לשון רש"י מתורת כהנים (פרק א ח). והכילו' הזה לא פירש הרב מהו. וענינו, שיכלה הפירות אחר זמן מביתו להפקירן, והוא ביעור שביעית שהזכירו חכמים בכל

מקום:

ואין הענין שיהיו הפירות אחר זמן הביעור אסורין בהנאה ובאכילה ויהא מחויב לאבדם, ולא מנ חכמים במשנה (סוף תמורה) פירות שביעית לא מן הנשרפים ולא מן הנקברים, ואינו אלא שהוא צריך לבערם מרשותו ולהפקירם לעניים ולכל אדם, כענין בערתי הקדש מן הבית (דברים כו יג). וכן שנינו (שביעית פ"ט מ"ח) העניים אוכלין אחר הביעור אבל לא העשירים דברי ר' יהודה, רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור. ופירוש עניים כל שלקטו הפירות משדות של אחרים מן ההפקר, ועשירים בעלי השדות עצמן שלקטו אותן מן השדות שלהם בהפקרם, ורבי יהודה אסרן להם מדבריהם מפני חשד, ורבי יוסי מתיר והלכה כדבריו:

ושנו בתוספתא (שביעית פ"ח ה"א - ה"ד), בראשונה היו שלוחי בית דין מחזרין על פתחי עירות....

13. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכה ג

היו לו פירות מרובין מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד, ואסור לאכול אחר הביעור בין לעניים בין לעשירים, ואם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש או משליך לים המלח ומאבדן לכל דבר שמאבד.

14. השגת הראב"ד שם

ואסור לאכול לאחר הביעור. א"א בח"י ראשי לא האיר ולא הצהיר מהו הביעור האוסר על כל אדם ואולי הוא סובר כי החילוק של ג' סעודות הוא גמר הביעור ואינו כן אלא בשיכלו פירות העיר ותחומיה מוציאין כל אדם מה שבבתייהם ומביאין אותם לאוצר ליד ב"ד והם מחלקים לכל אדם שלש סעודות כדי לשבת וכן בכל יום ויום עד שיכלו ואם אין שם אוצר ולא ב"ד מחלקין מוציאין לשוק ומפקירן ואף הוא יכול לחזור לזכות בהן ככל אדם ואוכל הזוכה בהן עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה מכל ארץ יהודה ובגליל מכל הגליל ואחר שיכלו מכל הארץ אז יתבערו לגמרי לשריפה או לאיבוד ומאותו הביעור ואילך אינו אוסר במשהו לפי שאין לו שום היתר אבל לביעור הראשון כיון שיש לו היתר אכילת ג' סעודות אוסר במשהו וחייב לבער ביעורו מן הבית זה דעת ר"ש והוא שאמר כל הירק אחד לביעור שכל המינים שנכבשו בחבית כיון שכלה אחד מהם בשדה יבער את כולם מפני שהוא אוסר במשהו לזה הביעור אבל ר"א ורבי יהושע סברי הכל בנותן טעם ומר סבר הראשון נותן טעם באחרון ומר סבר האחרון נותן טעם בראשון ור"ג סבר אין הולכים בזה אחר נותן טעם שאין כאן איסור אכיל" אלא מצות ביעור בלבד הילכך דיו שיבער אותו המין בלבד וזהו עיקר של דברים הללו. +

Concise Guidelines and Concepts for the שמיטה Year

שמיטה is not something to be scared of. Rather, it should be viewed as an opportunity and privilege to be involved in קדושת ארץ ישראל. It is an area of הלכה which needs to be studied and understood, just as any other area of הלכה which we fulfill throughout our lives. The following points do not substitute for the on-going shiurim that we are having in the shul each שבת afternoon, but I was asked to give a short-general guidelines to allow our members to be more aware of some of the basic concepts. I will not be quoting any sources. That will be reserved for the shiurim. As always, feel free to call with any questions. 050-432-2266.

1. Any item deemed to have קדושת שביעית must be treated with קדושה. This means that it should be eaten, enjoyed, and any edible leftovers should be discarded in a separate "קדושת שביעית" container, labeled as such, so as not to cause confusion. Each morning, after the remnants have become inedible for the average person, the bag should be closed and they may be discarded in the regular garbage bin.
2. Determining the correct halachic year: Vegetables follow when they are picked, while fruit follow when ripen. Thus, fruit with קדושה will only become available late during שמיטה, and even more so, the year after שמיטה. For the first few months, all fruit will be 6th year fruit, without any שמיטה issues.
3. ספיחין - For various reasons, חז"ל forbade any vegetables that grew on Jewish land during שמיטה (even without human intervention). Thus, already very early during the שמיטה year, vegetables will be an issue, and one will have to follow one of the below mentioned avenues of behavior. Exceptions to the decree of ספיחין are fruit, items grown on Non- Jewish owned land, items from the ערבה (Southern Israel), and items grown in hot-houses (see below).
4. היתר מכירה - A halachic remedy for "allowing" certain activities to be done on the fields during שמיטה, after having sold the land to non Jews, according to strict Israeli legal law. There is a major controversy, dating back more than 100 years, as to whether this option should be pursued לכתחילה, given the current agricultural reality in the State of Israel. In any case, there is definitely halachic basis (though not a consensus) for the validity of such a sale. מעיקר הדין, the fruit from these lands do not have קדושת שמיטה, and can be discarded regularly, though there are those that are מחמיר and do treat it with קדושה.
5. אוצר ב"ד - Based on an early tanaitic source, the farmers transfer their lands to the local בית דין, and then they are hired by that בית דין to work the land. This allows certain activities to be done on the land, that otherwise would have been forbidden. Produce